

LA INDIRECTA

. L'ENTREVISTA

Héctor Aristizábal TERAPEUTA I FUNDADOR DEL LABORATORI D'IMPROVISACIÓ IMAGINATION

“El teatre no és teràpia, però és terapèutic”

Héctor Aristizábal és nascut a Medellín, Colòmbia. L'any 1989, arran del clima de violència que es vivia al país, es va veure obligat a deixar la seva terra i exiliar-se a Los Angeles, Califòrnia. Ha treballat com a terapeuta durant més de vint anys i està acompanyant processos grupals arreu del món. És fundador i director artístic d'ImaginAction, un laboratori d'improvisació a través del Teatre de l'Oprimit (TO), el psicodrama, la narració de contes, l'ús dels rituals i la mitologia, el cercles de consell, etc. Ha participat com a artista i director en diverses produccions, entre elles 'Viento Nocturno', que presenta l'experiència de la tortura i l'assassinat del seu germà per part de l'exèrcit colombià.

Alba Barbé
entrevista@setmanaridirecta.info

Com es va apropar a les diferents tècniques que van acabar acompanyant els processos amb les comunitats?

Vaig començar a fer creació col·lectiva a Colòmbia. Després d'exiliar-me als EUA, vaig conèixer Augusto Boal. Fa quinze anys, vaig anar a un taller d'Arco Iris del Deseo i em va enamorar. He estat psicòleg durant més de vint anys. Em vaig entrenar aquí, a Colòmbia, sobretot en la teoria psicoanalítica lacaniana. Sempre utilitzava el psicodrama i, quan vaig conèixer les tècniques d'Arco Iris, vaig començar a treballar-les. Combino coses, robo una mica a tothom. Després, se m'oblida a qui li vaig robar. La idea de robar és que tu ho has de millorar i que només pots utilitzar les coses que donen sentit a allò que estàs fent. I ser honest a l'hora de reconèixer d'on vénen. Sempre he estat fent teatre i psicologia amb comunitats marginals als EUA. I amb el dol. He treballat molt amb *pandilleros* i, a tots aquests espais, vaig descobrir la importància del ritual com un espai on experimentar el que sempre hem necessitat experimentar, però que no hem pogut fer-ho sols. La mort, per exemple, el dol és de la comunitat. Nosaltes hem perdut aquests rituals.

“Vivim en un món sense mite”

Pren altres eines en aquest combinat especial?

Històries tradicionals que tenen 5.000 o 10.000 anys. Les històries ofereixen un mapa simbòlic on cadascú s'identifica amb quelcom diferent. Les històries són psicodiagnòstiques. La gent s'identifica amb la història a l'entrada de la història i, generalment, té molt a veure amb on es troba un mateix. L'eina dels cercles de conversació-discussió és un mètode dels indígenes nord-americans, centreamericans i sud-americans, és el lloc on se sostenen converses difícils. S'està utilitzant en processos de resolució de conflictes. Aquesta tecnologia permet que tot-

hom digui el que necessita dir. És un cercle com el món, com l'ou d'on venim. Hi ha una gran quantitat de simbolitzacions. Hi ha una altra cosa que és el qüestionament apreciatiu. La nostra tendència és concentrar-nos en els problemes, però el qüestionament apreciatiu enfoca cap a allò que s'està treballant i cap a allò que està funcionant per -a partir d'aquí- construir el que es vol.

Així doncs, està interessat en el teatre com a ritual?

El TO és un laboratori per explorar alternatives als conflictes i les opressions i és ritual. La meua obra és això. Comparteixo la meua ferida d'una manera estètica. No estic sent electrocutat, només són uns draps. El minimalisme introdueix la idea que només necessitem el cos i un objecte que es transforma. El procés-taller de després ha estat quelcom que he anat desenvolupant per intentar processar la història. M'interessava crear imatges, el que faci la gent amb elles ja és cosa seva.

La teatralització com a procés terapèutic genera transformació?

Crec que el teatre no és teràpia, però és terapèutic. És quan es passa de l'art al ritual, on crec que hi ha la curació. En anglès s'anomena *healing*, no té tanta connotació religiosa. Tornar a passar per l'ànima. Té a veure amb el cor i és tornar a resignificar les experiències. En la nostra societat, quan et passa quelcom, estan mirant com quedaràs de patològitzat. Crec que el món necessita curació d'una manera impressionant. El concepte de recurrència del símptoma. Si no sanem, matem. Els EUA es van fundar amb el genocidi dels indígenes americans, va ser construït amb l'esclavitud dels africans i és sostingut amb l'esclavitud moderna de tots els immigrants. I aquest país no s'ha sanat. Vivim en un món sense mite. El mite és la manera com les comunitats tractaven d'explicar qui som, d'on venim i on anem. La mitologia és una metàfora, és oberta. Ara, nosaltres tenim el monoteisme i la gent que creu que ha trobat la veritat. El fonamentalisme és oposat al canvi. El canvi és el que fem nosaltres quan fem teatre. **Com es va començar a interessar en els rituals de passatge?** Treballant amb *pandilleros*. Tenen

ALBA BARBÉ I SERRA

una gran quantitat de rituals d'iniciació. *Jumping in* vol dir que cinc o sis amics et colpegen fins que treus sang. Després, els mateixos que t'abraquen de colpejar t'abraquen i tu poses la sang sobre ells i et tornes un *Homie*. És la segona llar per molts immigrants. Per altres és el *Drive-*

“Si algú mata algú, moren dues persones: la que rep el tret i la que el dispara”

By Shooting, viatjar al territori enemic i, des d'un cotxe, disparar contra algú. És quelcom molt intens i és important treballar amb ells una manera de contrarestar aquesta intensitat de la iniciació. Quan faig obres de teatre amb ells, intento que la comunitat vingui. Allà es veu quelcom molt diferent del jove que és a l'escola. La comunitat ve i ho reconeix. Quan el nen està fent *graffiti*, jo -generalment- li dono lli-

bres, la majoria sobre els muralistes mexicans. Troben una connexió ancestral amb el que estan fent, la possibilitat d'expressar-se artísticament sense que hagin de fer vandalisme i acabar a la presó. A mi, m'encanta portar els joves a la naturalesa on no hi ha electrònica. Porto els *pandilleros* i els joves de Malibú, que són els fills de la faràndula. Després d'estar cinc dies queixant-se, “que em volen linxar, que em volen penjar d'un arbre, etc.”, comencen a parlar. Creem coves on posem cendra d'una foguera i la gent es posa cendra a la part del cos on té la ferida. Alguns es pinten tots perquè han estat violats, colpejats, etc. Esdevé una experiència que els quedarà al cos i a l'ànima per tota la vida. M'interessa molt el treball amb l'*ayahuasca*, l'arrel divina. Fem *temascals* i portem els *pandilleros* i ells expliquen que han matat. Parlem del dolor que això genera. Si algú mata algú, moren dues persones: la persona que rep el tret i la persona que el va disparar. I aquest és part del meu interès en el ritual. La teràpia no és suficient, és una eina més moderna. I en l'art és on cultivem la cultura.

. LA COLUMNA

“Els vius em criden i jo vaig com un cranc...”

Jordi Martí Font
opinio@setmanaridirecta.info

“Els vius em criden i jo vaig com un cranc, vuit enrere, un endavant” canta la veu de Monegre entre cordes d'acer tensades que projecten el seu so contra una caixa de ressonància de fusta hàbilment treballada per màquines que han après a imitar els artesans d'abans de la industrialització, quan tot era fet a una velocitat més humana que no pas la d'ara. Com si tot el que ha fet al llarg de la seva/nostra vida fos tan poca cosa com res o menys encara. I no ho trobo ni just ni correcte ni entenimentat, perquè malgrat l'aire tristot general sap i sabem que sense l'un endavant serien vuit enrere sencers i ara ja no és així, només en sumen set. Un és endavant per molt que s'hi entestin. En tenim un i en tindrem dos -de fet alguns cops ja els hem tingut- i potser passat demà, tres.

La bellesa de les paraules no es confon mai amb la vitalitat de les propostes estètiques

Ell insisteix: “Ja no tinc temps per somiar, aquesta vida em matarà. Ja no tinc forces per lluitar, un altre dia accelerar”. I jo també -o tampoc- insisteixo quan somio, penso, actuo i faig. I amb mi, tu, tu i tu. Colla que esdevenim multitud si ens ho proposem i no només ramat a la recerca del pastor perdut. Perquè qui només aspira a ser manat és culpable de la seva dissort però qui només aspira a manar és responsable també de la nostra sort, o mala sort.

“Recordo quan em deies que no hi ha futur; em sap greu dir-t'ho... però has vençut”. I ara! Només faltaria que ens ho creguéssim. Com a experiment literari reconec que tot és escrit amb força i convenciment, i per tant convencerà molt més la gent, però no puc deixar de remarcar i marcar les paraules màgiques de tant de temps enrere que no només no són vitalistes enmig d'un panorama que certament ho era sinó que en negar només neguen. “No hi ha futur” i, en canvi, “el punk no ha mort”? No s'entén. Que no cal entendre-ho? Doncs comencem per aquí i que cadascú hi afegixi el que bonament pugui o li plagui, que sempre serà bo o millor que el que ara tenim o de què ara disposem. La bellesa de les paraules no es confon mai amb la vitalitat de les propostes estètiques o artístiques i el lament quan ho és des de dintre mereix no els respectes generals sinó la clara admiració de veïns i amics.